

Жукова Д. Г.*
магістр права,
Національний університет
“Одеська морська академія”
(м. Одеса, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2520-5726>

*Diana Zhukova, Master of Law, National University “Odessa Maritime Academy”,
(8, Didrikhson St., Odessa, Ukraine).

УДК 349.6:599.537
DOI 10.26886/2524-101X.2.2019.4

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ, ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ДЕЛЬФІНІВ ЯК РІДКІСНИХ МОРСЬКИХ ТВАРИН

THE LEGAL REGULATION OF THE PROTECTION, CONSERVATION AND USE OF DOLPHINS AS RARE SEA ANIMALS

ABSTRACT

The article is about the protection of marine animals as part of the marine environment and the regulation of their conservation in the World Ocean. The largest representatives of marine animals are marine mammals, among which we pay special attention to dolphins, which are included in the Red Book of Ukraine. Nowadays there is an extremely unfavorable situation in the field of protection of dolphins in the world, therefore there is a need to study features of the legal regulation of international and national protection and prevention of causing significant damage to dolphins in order to ensure their conservation and rational use. In addition, the article is devoted to the study of the legal regulation of administrative and criminal liability for violation of legislation in the field of the protection, conservation and rational use of dolphins. The characteristic and analysis of their protection are carried out with the help of international and national rules of law. The administrative and criminal responsibility for administrative offenses and crimes in the sphere of

dolphin protection are determined, as well as the sanctions provided by the national legislation for their violation are considered. The universal international act, which provides for the legal protection of marine living resources, is the Convention on the Law of the Sea 1982 (United Nations). The special international agreement on the conservation of marine migratory species, including dolphins, is the Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals 1979. Also, there are different agreements on the protection of dolphins in the Black and Mediterranean seas, and others. The legal framework of Ukraine is also filled with codes, laws and regulations, which provides ensure the protection of such unique marine animals and provide for liability in case of non-compliance of such rules of law.

The key words: protection, preservation, marine mammals, dolphins, liability.

Питання правового забезпечення охорони, збереження та раціонального використання об'єктів морського тваринного світу традиційно перебувають під увагою юридичної науки. У цій розвідці мова йтиме про охорону морських тварин як частини морського середовища та регламентації їх збереження у Світовому океані. Серед морських тварин найбільшими представниками є морські ссавці, яких зараз на Землі налічується близько 128 видів (Макдональд, 2017).

Наприкінці XIX – на початку XX ст. склалася вкрай несприятлива ситуація у сфері охорони морських ссавців. Це створювало загрозу існуванню окремих видів морської фауни: китів, морських свиней, тюленів і навіть дельфінів, велика частина з яких занесена до Червоної книги України. Тому виникає потреба у дослідженні особливостей нормативно-правового регулювання міжнародної та національної охорони і попередження заподіяння істотної шкоди дельфінам з метою забезпечення їх збереження та раціонального використання. Зазначена проблема досліджувалася Б. Бабіним, О. Толкаченко, О. Чистяковим та деякими іншими науковцями, проте у їх розробках не було піддано ґрунтовному дослідженню міжнародні та національні нормативні акти, якими наразі забезпечується охорона, збереження і раціональне використання дельфінів та передбачено адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення встановлених ними правових норм. Останнє було визначено за мету цього дослідження.

Універсальним міжнародним актом, який забезпечує правову охорону морських живих ресурсів є Конвенція ООН з морського права 1982 року (далі – Конвенція). Щодо морських ссавців існує окрема ст. 65, відповідно до якої держави мають співпрацювати з метою охорони запасів морських ссавців, а щодо китоподібних – здійснювати,

зокрема, діяльність через належні міжнародні організації. Крім того, ст. 65 стосується не лише охорони, але також і збереження та використання морських ссавців у відкритому морі. Не обмежує права прибережної держави або міжнародної організації регулювати та заборонити промисел морських ссавців більш жорстко, ніж це передбачено в самій Конвенції. Окрім того, Конвенція передбачає зобов'язання держав захищати і зберігати морське середовище, а також вживати необхідних заходів для запобігання, скорочення і збереження під контролем забруднення морського середовища, частину якого складають живі морські організми.

Спеціальною міжнародною угодою у сфері збереження наземних і морських мігруючих видів тварин, а також птахів на шляху їх міграції є Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин 1979 р. (далі – Боннська конвенція). До мігруючих видів тварин відносять всю популяцію або географічно ізольовану частину популяції будь-якого виду диких тварин або будь-якого таксону цих тварин нижчого рангу, значна частина якої циклічно і передбачливо пересікає один або більше кордонів національної юрисдикції. Серед них – велика кількість дельфінів, які знаходяться під загрозою зникнення та внесені до Додатку I Боннської конвенції. Боннська конвенція стала підґрунтям укладення додаткових угод, зокрема Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану від 24 листопада 1996 року (далі – Угода) .

Угода є колективним інструментом зі збереження морського біологічного різноманіття у Середземному і Чорному морях, до якої Україна приєдналася ще у 2003 році (Закон України від 9 липня 2003 р. № 1067-IV). Це перша угода щодо захисту китоподібних у рамках цих двох регіонів, яка поширюється на два види дельфінів Чорноморського басейну: Афаліна та Білобочка, але її дія не поширена на водні простори Азовського моря, що є недоліком для цілей міжнародного захисту дельфінів, оскільки на 2018 рік кількість дельфінів в Азовському морі на берегах Бердянська збільшилась через підвищення рівня солоності води. Фахівці припускають, що найближчим часом морські ссавці стануть постійними мешканцями прибережної акваторії Азовського моря.

Угода передбачає, що з метою досягнення та підтримування сприятливого статусу збереження китоподібних, держави-учасниці забороняють будь-яке навмисне вилучення китоподібних та вживають

всіх необхідних заходів щодо припинення таких дій, де це ще не зроблено, а також співробітничать у створенні та підтримуванні мережі територій, що підлягають спеціальній охороні, з метою збереження китоподібних.

З огляду на це слід зауважити, що оскільки у міжнародних документах акцентовано увагу на необхідності правової охорони збереження дельфінів, то встановлення юридичної відповідальності є прерогативою країн-учасниць, у межах юрисдикції якої було вчинено злочин у цій сфері. Національне право у даному випадку покликане захищати дельфінів за допомогою санкцій.

Стаття 3 Закону України від 13 грудня 2001 року № 2894 “Про тваринний світ” (далі – ЗУ “Про тваринний світ”) визначає, що об’єктами тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону, є дикі тварини – хордові, у т. ч. хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші)... , які підлягають охороні. Дельфіни належать до виду ссавців, ряду китоподібних (ст. 1 ч. 3 Угоди), тому, на нашу думку, вказаний Закон має застосовуватися і щодо них також.

Стаття 63 ЗУ “Про тваринний світ” визначає загальні засади відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони, використання і відтворення тваринного світу. Зокрема, у даній статті зазначається, що порушення законодавства тягне за собою адміністративну, цивільно-правову чи кримінальну відповідальність відповідно до закону. У статті дається у загальній формі перелік основних порушень законодавства про тваринний світ. Так, відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу несуть особи, винні у: порушенні правил використання об’єктів тваринного світу; незаконному вилученні об’єктів тваринного світу з природного середовища; невиконанні екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля; жорсткому поводженні з тваринами; приховуванні та перекрученні інформації про стан і чисельність об’єктів тваринного світу та їх використання; невжитті заходів щодо запобігання загибелі тварин, погіршенню середовища їх існування та ліквідації негативного впливу на тваринний світ; невиконанні встановлених законодавством вимог щодо охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України або до переліків видів тварин, що підлягають особливій охороні; виготовленні, зберіганні, реалізації та застосуванні заборонених знарядь добування тварин та інші.

У даному питанні є також доречним застосування норм Закону України “Про Червону книгу України” (далі – ЗУ “Про Червону книгу України”), оскільки дельфіни, які мешкають у Чорному та Азовському морях, занесені до Червоної книги України, а це передбачає відповідальність за порушення законодавства у сфері їх охорони та використання. Але у даному Законі не вказується вид відповідальності порівняно із ЗУ “Про тваринний світ”. Стаття 20 ЗУ “Про Червону книгу України” передбачає відповідальність осіб, які винні у: погіршенні, знищенні середовища перебування (зростання) видів тваринного та рослинного світу, занесених до Червоної книги України; незаконному, у т. ч. з порушенням вимог виданих дозволів, використанні об’єктів Червоної книги України або їх знищенні; порушенні умов утримання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, у ботанічних садах, дендрологічних та зоологічних парках, інших штучно створених умовах, що призвело до їх загибелі, каліцтва (пошкодження); вчиненні інших дій, що завдали шкоди тваринам і рослинам, види яких занесені до Червоної книги України.

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони, збереження і використання морських ссавців (дельфінів) застосовується відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так, накладення штрафу передбачено за порушення правил використання об’єктів тваринного світу (ст. 85); виготовлення, збут, зберігання чи реклама заборонених знарядь добування (збирання) об’єктів тваринного світу або рослинного світу (ст. 85-1); порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин (ст. 87); незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об’єктів тваринного і рослинного світу (ст. 88); порушення порядку придбання чи збуту об’єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах (ст. 88-1); жорстоке поводження з тваринами (ст. 89); порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України (ст. 90).

Розмір штрафу встановлюється залежно від характеру правопорушення та суб’єктів правопорушення (громадяни, посадові особи).

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) передбачає кримінальну відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері охорони, збереження і використання морських ссавців: забруд-

нення моря (ст. 243); незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249), проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250), порушення ветеринарних правил (ст. 251).

Відповідно до ст. 243 КК України, забруднення моря у межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або в межах вод виключної (морської) економічної зони України матеріалами чи речовинами, шкідливими для життя чи здоров'я людей, або відходами внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя чи здоров'я людей або живих ресурсів моря караються штрафом від 300 до 800 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого. Частина 2 цієї статті передбачає, що ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від 2 до 5 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого.

У даній статті нас цікавлять саме наслідки злочину “забруднення моря”, оскільки вони є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони ст. 243 КК України – створення небезпеки для живих ресурсів моря та масова загибель об'єктів тваринного світу у разі забруднення моря. Живими ресурсами моря називають водні біоресурси, які знаходяться у морському середовищі і нерозривно пов'язані з ним усім життєвим циклом, до яких ми можемо віднести будь-яких риб, а також морських ссавців, серед яких – дельфіни, які у свою чергу є також об'єктами тваринного світу відповідно до положень ЗУ “Про тваринний світ”.

Основним безпосереднім об'єктом злочину ст. 243 КК України є встановлений порядок використання та охорони моря, а також екологічна безпека морського середовища, частиною якої є живі ресурси моря.

Згідно зі ст. 249 КК України, незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, якщо воно заподіяло істотну шкоду, карається штрафом від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до 3 років. Крім того, ч. 2 цієї статті передбачає, що ті самі діяння за ч. 1 ст. 248

КК України, якщо вони вчинені способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу або особою, раніше судимою за злочин, караються штрафом від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на той самий строк. Визначаючи розмір шкоди, заподіяної водній фауні, слід керуватись спеціальними нормативами, визначеними Кабінетом Міністрів України.

Під незаконним заняттям рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом треба розуміти таке вилучення водних живих ресурсів (риби різних порід, морських тварини (дельфіни тощо), морські рослини, які мають промислове значення) із природного середовища, яке здійснюється з порушенням чинного законодавства, що регулює порядок і умови промислового, любительського, спортивного рибальства, іншого використання водних живих ресурсів. Зокрема, незаконним є промисел, який здійснюється всупереч існуючим правилам: без належного на те дозволу, у заборонений час, у недозволенних місцях, із застосуванням заборонених знарядь лову, з перевищенням установлених лімітів чи норм вилову (Постанова про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля). Істотною шкодою потрібно визнати, наприклад, вилов або відстріл хоча б одного морського ссавця.

Об'єктом ст. 249 КК України виступає встановлений порядок раціонального використання, охорони і відтворення риб та інших об'єктів водної фауни як важливої складової частини навколишнього природного середовища, до складу якого, як ми визначили вище, належать морські ссавці (дельфіни), які є предметом такого злочину.

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів або диких водних тварин карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк від 2 до 5 років, або позбавленням волі на строк до 3 років (ст. 250 КК України). Об'єктом даного злочину є порядок проведення вибухових робіт, встановлений з метою захисту і раціонального використання рибних запасів і диких водних тварин, а предметом злочину – риби і дикі водні тварини, які перебувають у стані природної свободи, до яких належать морські ссавці.

Таким чином, ст.ст. 243, 249, 250 КК України передбачають кримінальну відповідальність за порушення норм у сфері охорони, збереження та раціонального використання дельфінів (оскільки вони є

предметом вказаних злочинів), а також за заподіяння дельфінам істотної шкоди.

Слід звернути увагу на те, що кількість смертей таких унікальних морських тварин, на жаль, кожного року збільшується. Найбільш яскравим свідченням є те, що у 2017 році кілька десятків чорноморських дельфінів було викинуто на берег через неправомірні дії браконьєрів і це непоодинокі випадки (Гибель дельфінов в сетях браконьеров в Одесской области).

У світлі суспільного міжнародно-правового захисту дельфінів, необхідно зазначити про існування нещодавно створеної громадської організації – Міжнародної недержавної місії “Посольство дельфінів” (далі – МНМ “Посольство дельфінів”). Це недержавний дослідницький, інформаційний та консультаційний центр, основними завданнями якого є: створення культурного простору, що забезпечує збереження і сталий гармонійний розвиток життя дельфінів і китів на Землі. МНМ “Посольство дельфінів” була прийнята спеціальна Декларація про права і свободи дельфінів і китів 2017 року (далі – Декларація), яка стала результатом багаторічних досліджень учених з усього світу. Декларація була публічно представлена у рамках програми VI Міжнародного культурного форуму в Санкт-Петербурзі. Будь-яка людина, яка згодна з Декларацією та її змістом, може підтримати і підписати її, заповнивши відповідну форму на офіційному сайті МНМ “Посольство дельфінів”.

На етапі обговорення Декларацію підтримали понад дві тисячі учених, діячів культури і громадських діячів з 25 країн. Вона представляє собою так званий “Біль про права особистостей, які не належать до людського роду”, в якому передбачено, що усі кити і дельфіни мають право на життя, і ніхто не має права бути їх власником або робити щось, що порушує їх права і свободи, а саме: бути у полоні, бути використаними у розважальних, лікувальних або військових цілях, бути предметом купівлі-продажу або оренди. Будь-яке дресирування дельфінів і китів визнається формою рабства.

Хоча даний документ і не є нормативним актом, Декларація захищає дельфінів від їх утримання у неволі, а саме у дельфінаріях, від нападу браконьєрів, від забруднення промисловими і побутовими стоками, і карає тих, хто завдає їм істотної шкоди, що перешкоджає нормальній життєдіяльності дельфінів у морському середовищі. Вона також передбачає види злочинів та необхідність встановлення

юридичної відповідальності за порушення прав і свобод дельфінів, які мають бути захищені міжнародним і національним законодавством. Саме у ч. 10 Декларації передбачено, що “порушення будь-якого із цих принципів має порівнюватися до злочину проти особистості і людяності і передбачати юридичну відповідальність”. Мається на увазі прирівнювання даних злочинів до злочинів проти життя особистостей, які не належать до людського роду.

Висновки

Таким чином, основу міжнародно-правового режиму захисту, збереження та раціонального використання дельфінів складають універсальні міжнародні угоди з морського права і договори, які укладаються на двосторонній і багатосторонній основі зі стійким складом держав-членів і стабільністю сфери застосування.

На наш погляд, з проаналізованих вище складів кримінальних правопорушень вбачається необхідність запровадження більш жорстких санкцій до ст. ст. 243, 249, 250 КК України (за порушення захисту, збереження та раціонального використання дельфінів). Зокрема, необхідно суттєво збільшити встановлені штрафи або замінити їх арештом, а обмеження і позбавлення волі залишити в силі, як це було зроблено в минулому році щодо ст. 299 КК України. На нашу думку, підсилення санкцій вказаних статей у даній сфері допоможе у подальшому зменшити загибель дельфінів у водних просторах України.

ЛІТЕРАТУРА

Гибель дельфинов в сетях браконьеров в Одесской области. 24 канал. <https://24tv.ua/ru/sem_delfinov_pogibli_v_setjah_brakonerov_v_odesskoj_oblasti_pojavilos_video_n833058>

Декларация о правах и свободах дельфинов и китов 2017 (Международная негосударственная миссия “Посольство дельфинов”). *Посольство дельфинов*. <<https://www.dolphinembassy.org/declaration-ru>>

Закон про приєднання України до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану 2003 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 5, 31.

Закон про тваринний світ 2001 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 14, 97.

Закон про Червону книгу України 2002 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 30, 201.

Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 51, 1122.

Кримінальний кодекс України 2001 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 25-26, 131.

Макдональд, Д. (ред.) (2007). Полная иллюстрированная энциклопедия. Млекопитающие. Кн. 2. М.: Омега.

Постанова про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля 2004 (Пленум Верховного суду України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04>>

Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану 2003 (держави-учасниці). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_422>

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals 1979 (United Nations). *Cms.int*. <https://www.cms.int/sites/default/files/document/Res6.04_E_0_0.pdf>

United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 (United Nations). *Official website of the United Nations*. <http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf>

REFERENCES

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals 1979 (United Nations). *Cms.int*. Retrieved from: https://www.cms.int/sites/default/files/document/Res6.04_E_0_0.pdf

Deklaracija o pravah i svobodah del'finov i kitov 2017 (Mezhdunarodnaja negosudarstvennaja missija "Posol'stvo del'finov") [Declaration of Rights for Whales and Dolphins 2017 (International Non-State Mission "Dolphin Embassy")]. *Posol'stvo del'finov*. [Dolphin Embassy]. Retrieved from: <https://www.dolphinembassy.org/declaration-ru> [in Russian].

Gibel' del'finov v setjah brakon'erov v Odesskoj oblasti [The death of dolphins in the networks of poachers in the Odessa region]. *24 kanal*. [24 Channel]. Retrieved from https://24tv.ua/ru/sem_delfinov_pogibli_v_setjah_brakonerov_v_odesskoj_oblasti_pojavilos_video_n833058 [in Russian].

Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia 1984 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Code of Ukraine on Administrative Offenses (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 51, 1122. [in Ukrainian].

Kryminalnyi kodeks Ukrainy 2001 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Criminal Code of Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 25-26, 131. [in Ukrainian].

Макдоналд, Д. (ед.) (2007). *Полная иллюстрированная энциклопедия. Млекопитающие. Кн. 2* [Full illustrated encyclopedia. Mammals. Vol. 2.]. Moscow: Omega. [in Russian].

Postanova pro sudovu praktyku u spravakh pro zlochynty ta inshi pravoporushennia proty dovkillia 2004 (Plenum Verkhovnoho sudu Ukrainy Verkhovna Rada Ukrainy) [Statement of the on judicial practice in cases of crimes and other offenses against the environment (Supreme Court of Ukraine)]. Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04> [in Ukrainian].

Uhoda pro zberezhennia kytopodibnykh Chornoho moria, Seredzemnoho moria ta prylehloi akvatorii Atlantychnoho okeanu 2003 (derzhavy-uchasnytsi) [Agreement on the conservation of cetaceans in the Black Sea, Mediterranean Sea and adjacent waters of the Atlantic Ocean 2003 (State-Members)]. Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_422 [in Ukrainian].

United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 (United Nations). *Official website of the United Nations*. Retrieved from: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

Zakon pro Chervonu knyhu Ukrainy 2002 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Law on the Red Book of Ukraine Verkhovna Rada of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. [Statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 30, 201. [in Ukrainian].

Zakon pro pryednannia Ukrainy do Uhody pro zberezhennia kytopodibnykh Chornoho moria, Seredzemnoho moria ta prylehloi akvatorii Atlantychnoho okeanu 2003 (Verkhovna Rada Ukrainy) [The Law on the Accession of Ukraine to the Agreement on the Conservation of Cetacean Black Sea, Mediterranean Sea and Adjacent Atlantic Ocean Area (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. [Statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 5, 31. [in Ukrainian].

Zakon pro tvarynnyi svit 2001 (Verkhovna Rada Ukrainy) [Law on the Animal World 2001 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. [The statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 14, 97. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Жукова Д. Г. Нормативно-правове регулювання охорони, збереження і використання дельфінів як рідкісних морських тварин. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню особливостей нормативно-правового регулювання адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони, збереження і раціонального використання дельфінів як рідкісних морських тварин на міжнародному і національному рівнях. Проведена характеристика та аналіз їх захисту за допомогою міжнародних та національних норм права. Визначено адміністративну і кримінальну відповідальність за адміністративні правопорушення і злочини в сфері захисту дельфінів, а також розглянуті санкції, які передбачені національним законодавством за їх порушення.

Ключові слова: охорона, захист, збереження, морські ссавці, дельфіни, відповідальність.

АННОТАЦИЯ

Жукова Д. Г. Нормативно-правовое регулирование охраны, сохранения и использования дельфинов как редких морских животных. – Статья.

Статья посвящена исследованию особенностей нормативно-правового регулирования административной и уголовной ответственности за нарушение законодательства в области охраны, сохранения и рационального использования дельфинов как редких морских животных на международном и национальном уровнях. Проведена характеристика и анализ их защиты при помощи международных и национальных норм права. Определены административная и уголовная ответственность за административные правонарушения и преступления в сфере защиты дельфинов, а также рассмотрены санкции, предусмотренные национальным законодательством за их нарушения.

Ключевые слова: охрана, защита, сохранение, морские млекопитающие, дельфины, ответственность.

